

سازماندهی اطلاعات

از

رف تا وب

جی جی چودھاری

سوداتا چودھاری

ترجمہ

محمد رضا نیازمند

تہمینہ ملک زادہ

بہار علیان

۱۳۹۱

سرشناسه: چودهاری، گویندا جی
عنوان و نام پدیدآور: سازماندهی اطلاعات از رف تا وب/جی جی چودهاری . سوداتا چودهاری؛ ترجمه: محمدرضا نیازمند، تهیمینه ملکزاده، بهار علیان.
مشخصات نشر: شیراز: همارا، ۱۳۹۱.

مشخصات ظاهری: ۲ ج: مصور.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۳۱۲۲-۸-۳-۱ ج.

وضعیت فهرست نویسی: فیا

یادداشت: عنوان اصلی: *Organizing information : from the shelf to the Web, 2007*

یادداشت: کتابنامه

مندرجات: ج. ۱. سازماندهی منابع غیر دیجیتال

موضوع: سازماندهی اطلاعات

موضوع: منابع اطلاعاتی - مدیریت

شناسه افزوده: *Chowdhury, Sudatta*

شناسه افزوده: چودهاری، سوداتا

شناسه افزوده: نیازمند، محمدرضا، مترجم - شناسه افزوده: ملک زاده، تهیمینه، ۱۳۷۱ - مترجم

شناسه افزوده: علیان، بهار، ۱۳۶۶ - مترجم

رده بندی کنگره: ۱۳۹۱ س۲ ۹۶۶/۵ Z

رده بندی دیویی: ۲۵۱.۰۴

شماره کتابشناسی ایران: ۲۸۶۰۹۸۰

شیراز، فلکه گاز، روبروی دبستان ۱۷ شهرپور، ساختمان ملیکا،

طبقه اول، مؤسسه‌ی فرهنگی انتشاراتی همارا

۲۲۸۷۶۹۳ - ۹۱۷۷۱۱۱۷۸ - www.hamaralib.ir

نوبت و سال چاپ: اول ۱۳۹۱

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۳۱۲۲-۸-۳

ناظر چاپ: مریم رهبر طرح جلد: لادن دانایی

صفحه آرای و چاپ: نشر همارا قیمت: ۹۰/۰۰۰ ریال

Printed in the Islamic Republic of Iran-Shiraz

© حق چاپ برای ناشر محفوظ است.

فهرست مندرجات

صفحه	عنوان
۱۱.....	پیشگفتار مترجمین.....
۱۳.....	پیشگفتار.....
۱۷.....	فصل ۱: سازماندهی اطلاعات: معنای کلی.....
۲۲.....	سازماندهی اطلاعات: چیست و چرا؟.....
۲۴.....	رده‌بندی.....
۲۶.....	فهرست‌نویسی.....
۲۸.....	شیوه‌های سازماندهی اطلاعات توسط کتابخانه.....
۲۸.....	رده‌بندی کتابشناختی.....
۳۱.....	فهرست‌ها و کتابشناسی‌ها.....
۳۲.....	فهرست سرعنوان‌های موضوعی.....
۳۳.....	قواعد کتابشناختی.....
۳۴.....	خلاصه.....
۳۷.....	فصل ۲: سازماندهی اطلاعات در محیط غیر کتابخانه‌ای.....
۳۸.....	سازماندهی اطلاعات الکترونیکی.....

۳۹.....	رویکرد پایگاه‌های اطلاعاتی برخط.....
۴۱.....	رویکرد <i>DBMS</i>
۴۴.....	رویکرد نظام‌های خبره.....
۴۵.....	سازماندهی اطلاعات در اینترنت.....
۴۶.....	شیوه‌های نوین سازماندهی اطلاعات در اینترنت و وب.....
۴۸.....	وب معنایی.....
۵۰.....	خلاصه.....
۵۳.....	فصل ۳: فهرست نویسی.....
۵۴.....	تاریخچه مختصری از فهرست‌های کتابخانه.....
۵۵.....	فهرست کتابخانه چیست؟.....
۵۶.....	<i>AACR2</i>
۵۹.....	فرآیند فهرست‌نویسی.....
۶۱.....	دسترسی موضوعی به فهرست‌ها.....
۶۱.....	مفاهیم پایه قواعد فهرست‌نویسی برای <i>OPACs</i>
۶۴.....	فهرست‌نویسی منابع اینترنتی.....
۶۵.....	<i>FRBR</i> (ملزومات کارکردی پیشینه‌های کتابشناختی).....
۷۱.....	خلاصه.....
۷۵.....	فصل ۴: قالب کتابشناختی مارک ۲۱ و دیگر قالب‌ها.....

۷۶.....قالب‌های کتابشناختی

۷۸.....*ISO2709*

۸۳.....مارک ۲۱

۹۲.....قالب یونی مارک

۱۰۰.....خلاصه

۱۰۳.....فصل ۵: رده‌بندی کتابخانه

۱۰۴.....رده‌بندی کتابخانه چیست و چرا؟

۱۰۵.....طرح‌های رده‌بندی

۱۱۰.....انواع طرح‌های رده‌بندی کتابشناختی

۱۱۴.....طرح‌های اصلی رده‌بندی کتابخانه

۱۱۴.....رده‌بندی کولن

۱۱۹.....رده‌بندی کتابخانه کنگره

۱۲۲.....رده‌بندی ددهی دیویی

۱۴۰.....رده‌بندی ددهی جهانی

۱۴۶.....رده‌بندی کتابشناختی

۱۴۷.....رده‌بندی منابع الکترونیکی

۱۴۸.....*BUBL*

۱۴۹.....*Cyberstacks*

۱۴۹.....	طرح‌های رده‌بندی اختصاصی.....
۱۵۲.....	رده‌بندی اجتماعی یا مردمی.....
۱۵۳.....	خلاصه.....
۱۵۷.....	فصل ۶: فهرست سرعنوان‌های موضوعی و اصطلاحنامه‌ها در سازماندهی اطلاعات.....
۱۵۸.....	ابزارهای کنترل واژگان.....
۱۶۰.....	<i>LCSH</i>
۱۶۴.....	اصطلاحنامه‌ها.....
۱۷۳.....	فهرست‌های سرعنوان‌های موضوعی و اصطلاحنامه در سازماندهی منابع.....
۱۷۳.....	<i>INFOMINE</i>
۱۷۴.....	<i>Scout Report</i>
۱۷۵.....	<i>Intute: Health & Life Sciences</i>
۱۷۷.....	<i>Intute: Social Sciences</i>

پیشگفتار مترجمین

پیش از هر چیز پروردگار را سپاس می‌گوییم که به ما توانایی انجام ترجمه این اثر را داد تا شاید گامی هر چند کوچک در بهبود و پیشرفت رشته‌مان علم اطلاعات و دانش‌شناسی به خصوص در کشور عزیزمان برداریم. کتاب حاضر برگردانی است از اثر پروفیسور گویندا جی. چودھاری و سوداتا چودھاری دو نویسنده‌ی هندی؛ پروفیسور چودھاری نزدیک به دو دهه به تحقیق و مطالعه در عرصه‌ی مدیریت اطلاعات و دانش دست به قلم می‌برد؛ و هم‌اکنون عضو هیأت علمی دانشگاه تکنولوژی سیدئی در استرالیا است. همچنین سوداتا چودھاری با تخصص در رایانه و تکنولوژی و عضو دانشگاه‌های بریتانیا و استرالیا در مورد کتابخانه‌های دیجیتال می‌نویسد. گرچه کتابهای بسیاری در زمینه سازماندهی اطلاعات _تألیف و ترجمه_ به رشته‌ی تحریر درآمده اما به دلیل تغییراتی که در دنیای دیجیتال امروز و به طور گسترده به چشم می‌خورد بیشتر کتاب‌ها تا حدودی می‌توانند با یکدیگر همپوشانی داشته باشند. مسئله‌ی اصلی اطلاعات چه در کتابخانه‌های قدیمی و چه امروز که بر وب، اینترنت و اینترنت وجود دارد، درک آسان نحوه‌ی سازماندهی آنهاست. هدف از ترجمه‌ی این اثر نیز همین بوده است. متن کتاب تا آنجا که ممکن بوده روان و صحیح در دو جلد که جلد اول سازماندهی منابع غیر دیجیتال را در بردارد و جلد دوم همانطور که در پیشگفتار کتاب خواهید دید به سازماندهی منابع دیجیتال، اینترنتی و وبی برگردان شده است و در جاهایی که نیاز بوده کلمه‌ی انگلیسی لاتین به صورت زیرنویس در آن آورده شده؛ هر چند نمی‌توان این نکته را نادیده گرفت که آثار ترجمه کم و بیش اشکالات خاص خود را دارند که معمولاً ناشی از قواعد دستوری در هر دو زبان و انطباق آنها با یکدیگر است.

از شما خواننده‌ی گرمی انتظار داریم مترجمین را در ویرایش‌های بعدی کتاب یاری
نمایید و با نقطه نظرات خود درباره‌ی آن بتوانیم در ارتقای سطح ترجمه‌ی کتاب تلاش کنیم. جا
دارد در پایان از انتشارات همارا در شیراز و سرکار خانم رهبر که زحمت طراحی صفحه و مراحل
چاپ این کتاب را بر عهده گرفتند تشکر و قدردانی کنیم.

محمد رضا نیازمند

تهمینه ملک زاده

بهار علیان

تابستان ۱۳۹۱

پیشگفتار

در طول چند سال گذشته، گروه‌های علوم کتابداری و اطلاع رسانی (LIS) به دلایل مختلف، رده‌بندی و فهرستنویسی - مهارت‌های ضروری، و مربوط به ابزارها و استانداردهای مورد نیاز سازماندهی اطلاعات را تدریس می‌کنند. امروز، مدارس و گروه‌های علوم کتابداری و اطلاع رسانی در بریتانیا یا در خارج از کشور [بریتانیا] ماژول‌هایی درباره سازماندهی اطلاعات به طور کامل ارائه می‌دهند. بحث اصلی این حرکت بود که کتابخانه‌ها بتوانند به آسانی شماره‌های رده و پیشینه‌های فهرست کتابخانه‌ای برای منابع کتابشناختی را آماده کنند و با روی کار آمدن اینترنت، احساس کردند دیگر نیازی به تأکید بر رده‌بندی و فهرستنویسی نیست؛ که این دلیل قوی یا توجیه مناسبی نمی‌باشد. با توجه به وضعیت فعلی گسترش در شرایط اینترنت، وب و کتابخانه‌های دیجیتال، به طور قابل توجهی نیاز به سازماندهی اطلاعات دارند.

در یک کتابخانه دیجیتال، به خصوص در یک کتابخانه دوگانه (یک کتابخانه که هم خدمات سنتی و هم خدمات دیجیتال دارد)، حرفه‌های اطلاعات نیاز به آمادگی برای سازماندهی منابع اطلاعاتی به دو صورت چاپی و دیجیتال دارد؛ و در بسیاری موارد آماده ساختن شماره‌های رده و پیشینه‌های فهرستنویسی در دسترس نیست (به خصوص برای منابع اطلاعاتی دیجیتال). در حقیقت، اغلب حرفه‌های علوم کتابداری و اطلاع رسانی تلاش می‌کنند موثرترین معنای سازماندهی منابع اطلاعاتی خودشان را داشته باشند. به علاوه، هر سازمان/موسسه تلاش می‌کند اطلاعات دیجیتال را تولید کند، و فعالیت هر روزشان به طور زیادی وابسته به دسترسی به آن، و استفاده، سازماندهی مناسب منابع اطلاعاتی سازمان برای دسترسی و مدیریت بهتر است.

در واقع، بسیاری روشهای جدید، ابزارها و تکنیکها در طول چند سال گذشته برای چنین فعالیتهایی ظهور کرد. به همین دلیل نشان می‌دهد که فردای حرفه‌های علوم کتابداری و اطلاع رسانی باید با این [ابزارها]، و با مهارتهایی برای سازماندهی اطلاعات در تمام دامنه‌های مختلف - از رف سنتی تا وب و کتابخانه‌های دیجیتال - متبحر باشند.

هدف این کتاب پوشش طیف گسترده‌ای از سازماندهی اطلاعات در محیط‌های مختلف است. از کتابخانه‌های چاپی تا اینترنت، اینترنت و وب. این بحث ابزارها و تکنیکها و مزایا و معایب رویکردهای متفاوت سازماندهی اطلاعات است. پوشش تمام جنبه‌ها در یک کتاب ممکن نیست. اما، اهداف این کتاب ارائه یک پوشش خوب از طیف کامل سازماندهی اطلاعات است که آموزشی برای فردای حرفه‌های اطلاعات درباره‌ی زمینه کلی است، و منجر به علاقه‌خوانندگان به مطالعات بیشتر و تحقیق توسط اشاره آنها به ارجاعات مناسب خواهد بود.

فصل یک، مروری گسترده از رویکردهای مختلف به سازماندهی اطلاعات کتابشناختی است. فصل دو، طیفی از رویکردهای غیر کتابشناختی به سازماندهی اطلاعات از پایگاه‌های اطلاعاتی تا نظام‌های خبره، و رویکردهای متفاوت به سازماندهی اطلاعات در اینترنت و وب است. فصل ۳ تا فصل ۶ ابزارهای سنتی و تکنیک‌هایی برای سازماندهی اطلاعات کتابشناختی است: فصل ۳ راجع به فهرست‌نویسی بحث می‌کند. فصل ۴ قالب‌های کتابشناختی، فصل ۵ رده‌بندی و فصل ۶ فهرست‌های سرعنوان‌های موضوعی و اصطلاحنامه‌ها. اگرچه این ابزارها در ابتدا برای سازماندهی منابع کتابشناختی بودند، اما از آنها توسط بسیاری از محققین، و کتابخانه‌های دیجیتال برای سازماندهی منابع اطلاعاتی دیجیتال و ایجاد مدخل‌های موضوعی استفاده می‌شوند.

[در جلد دوم] مشکلات اصلی ابزارها و تکنیکها برای سازماندهی کتابشناختی (فهرست‌نویسی، رده‌بندی و کنترل واژگان)، که آنها را برای سازماندهی اطلاعات منابع دیجیتال نامناسب و غیرمقتضی می‌کند، در فصل ۷ بحث خواهد شد. ابزارهای جدید، تکنیکها و استانداردهایی که در چند سال گذشته برای سازماندهی اطلاعات دیجیتال، به خصوص اینترنت و منابع اطلاعاتی است در فصل ۷ معرفی می‌شوند و درباره‌ی جزئیات در فصول بعد توضیح داده خواهد شد.

فصل ۸ به معرفی ابر داده‌ها و استانداردهای ابر داده از جمله هسته دابلین، *e-GMS*، و مشکلات متفاوت مدیریت مربوط به ابر داده‌ها بحث می‌شود. فصل ۹ برای زبان‌های نشانه گذاری و انقلاب زبان‌های نشانه گذاری از *SGML*، تا *HTML* و *XHTML* در نظر گرفته شده است. همچنین به نقشی که توسط زبان‌های نشانه گذاری در سازماندهی و مدیریت اطلاعات دیجیتال بازی می‌کند، پرداخته می‌شود.

فصل ۱۰ به بحث هستی‌شناسی، ابزار جدید طراحی شده به منظور دسترسی معنایی و بازیابی و مدیریت اطلاعات دیجیتال در وب پرداخته می‌شود. اهمیت هستی‌شناسی‌ها در زمینه‌هایی از جمله مدیریت محتوا و وب معنایی در این فصل در نظر گرفته شده است. معماری اطلاعات، سازماندهی وب و منابع اینترنت برای تسهیل دسترسی آسان و مدیریت اطلاعات، در فصل ۱۱ بحث می‌شود. فصل ۱۲ به بحث راجع به مفهوم اساسی وب معنایی-دید جدیدی از وب که به رایانه‌ها اجازه‌ی درک، بازیابی و پردازش اطلاعات از منابع مختلف در وب را می‌دهد، اشاره دارد؛ در ابتدا بر اساس مفاهیم، یا معنا، از منابع اطلاعاتی مربوط می‌شود. در پایان، برخی مشکلات اصلی تحقیق و رفتارها در ارتباط با جنبه‌های متفاوت سازماندهی اطلاعات-سنتی تا دیجیتالی- در فصل ۱۳ مورد بحث قرار می‌گیرد.

دانشجویان در گروه‌های متفاوت علم اطلاعات- نه فقط در کتابخانه و برنامه‌های علوم اطلاعات که در طیف وسیعی از برنامه‌های دیگر از جمله علم اطلاع رسانی، مدیریت اطلاعات، فناوری‌های اطلاعاتی و غیره- از این کتاب سود خواهند برد. آنها به اصول متفاوت سازماندهی اطلاعات، ابزارها و تکنیک‌ها آشنا خواهند شد.

این کتاب می‌تواند توسط حرفه‌های علوم کتابداری و اطلاع رسانی که می‌خواهند یک تصویر و فهم کامل از چگونگی سازماندهی اطلاعات به دست آورند مورد استفاده خواهد بود. اگر آنها علاقه‌مند به موضوع خاصی یا جنبه خاصی از سازماندهی اطلاعات باشند می‌توانند ارجاعات مناسب که در آخر هر فصل است را پیگیری کنند.

جی.جی. چودھاری

سودا تا چودھاری